

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 7. V Ljubljani, dne 1. malega srpana 1897. Leto XVII.

Iz vsakdanjosti.

I.

Semanji dan! Na trgu mrgoli
 Kričečih kupcev, konj, volov, telet.
 Kako se vse peha! Oj to vrvenje,
 Ko v panju roj čebel brenči spomladi.
 Mešetarji kriče tam krog živine,
 Pogajajoč se s kletvijo hripavo.
 Živina muka — konji rezgetajo —
 Koze mekečejo — vmes kruli svinja —
 Nelepa, čudna godba vam je to.
 Lončar prodaja trumi gospodinj
 Ceneno svojo kuhinjsko posodo,
 Skopo. pogajajoč se za belič.
 Pri klobučarju pa si mlad fante
 Natika velik krivec za klobuk.
 Primerja ga, vrteč se pred zrcalom,
 Kako se pač mu tak okras poda.
 In dalje tam pri kramarskih šatorih
 Pa zbira gruča mladih se deklet.
 Kako so se nadičile lepo!
 Seve, semanji dan ni kar si bodi.
 Kako rde jim zorna, mlada lica,
 Kako močno utriplje jim srce,
 Ko zbira jo jim fantje tam »semnja«!
 Pa čuda nič! Papirček tisti naglo
 Razvname mlademu dekletu prsi,
 Če lep ji fant podari ga v spomin ...
 Po semnju dalje pa kosar kriči
 In hvali kose, da bi več prodal.
 Da pa je krik popolen, šum glasan,
 Za to skrbe še mali paglavci,
 Ki stikajo po trgu krog šatorov. —

Na koncu trga že, tam, kjer je most,
 Star mož sloni, oprt na priroč mostni;
 Lasje so redki, beli mu ko sneg.
 Obleka stara — prsi diči križ.
 Z levico goni lajne, desne nima . . .
 Na lajne je poveznil svoj klobuk.
 V nekdanje čase zatopljen, vrti . . .
 Vrti . . . V klobuk pa malokdo kaj da,
 Oj, malokdo ozira se na starca,
 Po svojem urno vsak hiti opravku.
 Posamezniku ni za novčič nič,
 Za starca pa bi bila lepa vsota. —
 Sopiha mimo krepek debeluh;
 Da mu ni sile, bereš mu z obraza.
 Lepo svetlijo tolsta mu se lica,
 Nerodno ziblje mastni se trebušček.
 Ozre se v lajnarja, a grd izraz
 Mu leže v ustni: »Kaj, ta postopač?
 Mlad naj bi delal bil, ko drugi mi!« —
 In lajne, kot bi čutile boleost,
 Še bolj otožno, žalno se glase . . .

II.

Postranska soba tam v zakotni krčmi.
 Okrog jelove mize nekaj mož
 Igra prav mišje tiho, strastno karte.
 Kako jim mišice drgečejo!
 Kako pogledi so pohlepno vprti
 Na sredo mize, na denarja kup . . .
 Veselje se razlije po obrazu
 Posamezniku, če je dobra karta;
 Kadar 'zgubi, pa kolne, da je joj!
 Toda nocoj so dobro jo zadeli,
 Nocoj so prvič ga dobili v družbo
 Tega soseda mladega, Matevža,
 Ki je v resnici prav premožen kmet.
 Lepo uče ga hlinjenih obrazov,
 Kako igra naj, da bo kaj dobička.
 Prijateljski ga tolaže, ker 'zguba
 Narašča od minute do minute.
 »Pogum, pogum da srečo! Slišiš, bratec?«
 Šepečejo mu tiho na ušesa.
 In grda lica jim žare močneje,
 Čim več Matevž izgublja pri igranju
 In pa čim večji njihov je dobiček . . .
 Matevžu pa se v prsih vest oglašča,
 Da prav ravnal ni, ko je šel igrat.

Žene se spomni . . . stavi večje vsote,
 Da bi nazaj dobil, vsaj kar je 'zgubil.
 Domu se spomni . . . vest ga peče, peče . . .
 A strast se mu množi ob vedni 'zgubi;
 Narašča višje . . . še . . .

Tam nekdo trka.

Preplašeni brž sežejo po novcih,
 Potem šele na vrata se ozro,
 Vznemirjeni, kdo neki jih obišče.
 Pri vratih tam — Matevževa je žena.
 V očeh solze . . . Na prsih sklepa roke,
 Potem pa prosi prav lepo, mehko,
 Da bi povrnil s pota se nesreče . . .
 Prisotnost žene — nje besed resnica —
 Ogromna 'zguba — to mu vname živce,
 Vso kri požene k srcu, a — obstane.
 Tedaj pa one se zveri človeške
 Spet zavedo po mučnem tem prizoru
 In netijo zdivjanega Matevža:
 »Kaj li pri tebi baba gospodari?«
 »Kako si upa te domov goniti?«
 »Pri vratih butni jo, Matevž, na cesto!«
 In strašna kletev bruhne mu iz ust,
 Od mize skoči in — izpolni svet . . .
 Na to pa seže v žep po zadnje novce
 In sede k mizi, kjer igrajo dalje . . .

III.

Odličnega in lepega občinstva
 Napolnjen dobrodelni je bazar. —
 Raduj se gladni, bolni siromak!
 Skupiček bode pač bogat, obilen,
 Ki ga gospoda plemenitokrvna
 Nakloni tebi v olajšavo muk.
 Radost prevzeti mora ti srce,
 Trpljenje zdeti mora se ti lažje,
 Če v množico ozreš se pisano.
 Ne vidiš tu, kako se trudi, muči
 Za to gospoda višjih, mestnih krogov,
 Da tebi posušila bi solze?
 Nikdar ne bodeš ji dovolj hvaležen;
 Zato pa moli, moli, hromi ti berač,
 Za to občinstvo vzorno, dobrotljivo,
 Ki trudi se za čist in svet namen!

V bazarju dobrodelnem vse vrvi . . .
 Nebroj tu vitkih, kipnih je životkov,

Nebroj obrazov svežih in mladostnih,
 Nebroj oči živahnih in skrivnostnih,
 Skrivnostnejših od vzhodnih pač noči . . .
 Obleka svilena in dragocena
 Teh vitkih udov ljubko se prijemlje.
 Med gnečo švigajo device krasne.
 Za njimi pa gospodje elegantni,
 V oblekah finih, skrbno počesani.
 Med njimi sučejo se častniki,
 Ponosni in veseli uniform . . .
 Kar pač premore mesto lepotičja,
 Vse danes tu zrcali se v razkošju.

Veselja zorna ličeca rde,
 Saj trudijo gospodje se za to,
 Da bi ta lepa in čarobna bitja
 Zabavala se, kakor se spodobi.
 Na desno se ozri! Gospod, še mlad
 In lep, potomec slavne rodovine,
 Stoji pred bujno, čudo lepo devo.
 Kako motri jo z živimi očmi!
 Občutke svoje deklici odkriva,
 Opojne ji poklone nosljajoč:
 »Očarali ste me! Verujte, res!
 Ah, te oči, te ustnice! Ah, ah!
 Moj Bog, za vas bi daroval življenje!« —
 Nadaljnje fraze godba uduši.
 Poglejte dalje, tu na desno, levo!
 Povsodi je le radost, godba, smeh . . .
 Veselje speje višje . . . na vrhunec —
 — — — — —
 Obupen vzkrik! Čuj, kaj je to?! Pa še!
 »Gori!«
 »Požar!«
 »Za Boga kje? Pa kje?«
 »Bežite ven! Gori!«

Rdeča lica
 Zblede, životi vsi strepečejo.
 Na ustnih vsakomu se javi strah.
 Tedaj pa švigne plamen nad glavami,
 In množica zažene silen krik . . .
 Vse se spusti k izhodom, vsak hiti,
 Vsak hoče biti prvi v besnem strahu;
 Izhod pa zamaše v presilni gneči.
 Gorje! A plam se širi . . . širi . . . Smrt!
 Poglejte tja! Komu pa zdaj je mar:
 »Za vas bi daroval življenje!« — — Ha . . .
 Kdo moških briga se za ženski svet?

Komu zdaj mar je krasnih teh obrazkov,
Ki kmalu jih objame grozna smrt?
Kako nekavalirski pa sedaj
Vrte nosilci slavnih se imen!
Kako bore se z damami za pot!
Odrivajo jih v stran, nazaj, na tla
In preko njih hite boječi zajci,
Da rešijo nevredna si telesa.
»Sramota! fej!«

Kdo briga se za to!?

Kdor pride ven, je živ, a tu je — smrt! —

Laščan.

Vihar.

Nebo je stemnelo —
Vihar se drevi,
Med bliskom in strelo
Grmi in bobni.

Sred morja vetrovi
Moj čolnič pode,
Peneči valovi
Krog njega buče . . .

Le čoln mi podite —
Ni mar mi vetrov;
In vode grozite —
Ni strah me valov.

Utrjen sem v bojih
In vaje mornar,
Saj v dnevih vseh mojih
Divja le vihar . . .

I. N. Resman.

Beneška romanca.

»Oj Ksenija, stopite doli,
Da se popeljeva na morje,
Kjer solnce zdaj v krasoti cel
Zahaja tožno v morje večno —
Zefir večerni nama lahno
V obraz dehtel bo in skrivnostno
Ob gondoli si šepetalo
O sreči najini bo morje.
Oj Ksenija, stopite doli,
Vi duše moje solnce zlato!«

»Enriko, čujte, ni mi moči
Ven na šumeče morje iti,
Ah, ni mi moči poslušati
Pri vas zefirja tajnih glasov.
Zdaj, glejte, solnce ravno sveti

V obraz mi z zadnjim svojim žarom,
In zdi se mi, da me poljublja
S tem zadnjim svojim žarom.
Zdaj, glejte, ravno mi tajnostno
Dehti zefir na čelo vroče
In pravi bajke mi o morju
In o sirenah morskih . . .«

Odplul otožen je Enriko,
Otožen v gondoli bleščeči,
Odplul je sam na morje večno,
Zefir dehtel je v njega ljubko.
A Ksenija je v tem trenutku
Stopila v gondolo zakrito,
Katero vodil je Manriko,
On, vzhod in zahod njene duše.

Aleksandrov.

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list

Štev. 10.

V Ljubljani, dne 1. vinotoka 1897.

Leto XVII.

Iz vsakdanjosti.

IV.

Postaja za postajo! Vlak bobni
Enakomerno urno v temno noč.
So-li domača, znana ta imena,
Ki jih kriči 'zprevodnik na ves glas? ...
V kupeju tretjega razreda, glej,
Tam v kotu, od svetilke proč obrnjen,
Mlad mož pri vsakem klicu zdrzne se;
Zobe mu stisne krč, kri šine v lice,
Iz prs' izvije se hropeč mu vzdih. —
Iz žepa hlačnega izvleče list,
Usodepolni list, zmečkan ko cunja,
In z njim k brleči luči se obrne:
»Ha, če je res... ubijem jo... zakoljem« ...
Zmečkani list spet v žep nazaj potlači.
Obraz postane mu za hip mirnejši:
»Morda je pa nedolžna, vse mogoče,
Morda je svet po krivem jo obdolžil?!« ...

Zategel žvižg! Na hip se vlak ustavi.
In v kotu tam mož zopet prebledi,
Telo vzdrhti mu kakor trepetlika,
Naval krvi mu šine k srcu, v glavo ...
Doma! Po sedmih letih spet doma!
A boljše bilo bi, da ne bi bil.
Izstopi; malo je ljudi, pozna
Ga nihče ne, ker ima gosto brado,
In njemu deje to nekako dobro;
Saj znancem in prijateljem nikakor
Ne mogel bi pogledati v oči,
In če kateri bi ga pač pozdravil
Prijazno in z nasmehom okrog ust,

Takoj bi menil, da se posmehuje,
Da roga, njemu se zarad sramote.

Po stranski stezi jo zavije v vas.
Domači zrak hladi mu čelo vroče,
Ta bajni, nočni zrak, ki ga že dolgo
Ni dihal v svoje močne, krepke prsi.
A malo mar mu lepe je noči;
Okolica domača slabo vpliva,
Pozna celo se mu, da ga vznemirja.
V njegovi glavi tam šumi nemirno,
Naklep se za naklepom mu ponuja . . .
Kako pač on stori naj, da bo prav?
Nazadnje sklene jo opazovati,
Naj čaka teden, dva . . . a mora jo
Pri grehu zalotiti, če je res. —

Kar z doma je bil šel, je sedem let.
Slovo je bilo težko! Kaj se hoče —
A vendar mu kazalo ni drugače;
Dolga podedoval je bil obilo,
Podrto kočo, gozda, polja malo —
Priženil z lepo ženko skoro nič.
On pa je bil marljiv, krepak in zdrav,
V Ameriki pa tak precej zasluži.
Ostavljal je iz težka rojstno kočo,
Ostavljal je iz težka mlado ženo —
To mlado ženo z detetom v naročju.
A šel je! Službo je dobil bil kmalu
In dobro službo, dasi težko, mučno.
Zasluzek hranil je in varčeval,
Kadar pa je prihranil večjo vsoto,
Poslal je ženki jo, naj poravna
Dolgove. Vselej mu je odpisala,
Kam dela je denar, kako doma je,
O sinčku tudi kaj; nič slabega
Ni slutil. Zdaj po dobrih sedmih letih
Pa je prejel to pismo brez podpisa,
To grozno pismo, ženo sramoteče,
Da namreč vara ga, da ga slepari,
Zapravlja težko pridobljene novce,
V odsotnosti njegovi da celo . . .
Tokrat — hu — kri mu je zavrela vroča,
Od mlada divja nprav mu je vzplamtela.
Takoj je tam popustil svoje delo,
Kar najhitreje se odpravil je.
Nejavljen, nepričakovan je hotel
Stopiti pred-njo . . . in potem . . . potem?

Ta pot s postaje v vas ni ravno dolga,
In kolikor je bližje svoji hiši,
Tem bolj zastaja mu stopinja gosta.
V srce mu sili neko boljše čuvstvo,
Kroti sam sebe: ne prenašli se!
Lahko mogoče, da se je kdo
Osvetil njemu zdaj iz mladih let!
Toda ne, ne! Kdo mogel bi storiti
Kar z lepa toliko mu zlo. Zločinka
Gotovo je! In kri zavre mu z nova.

Tam ona luč . . . v njegovi rojstni koči!
Neznana moč ga vleče urneje,
Da prej zagledal svojo ženo bi?
Ne, žene ne; saj zdaj mu več ni žena,
Le sina vzrl bi rad, to srčno kri . . .
Po prstih plazi tiho se pod okno,
Oči upre strmeče v znano sobo —

— — — — —
Zazdi se mu, da pada mu obroč
Od srca proč, ki ga trdo je stiskal.
Naenkrat lažje diha va-se zrak,
Kako je ves vesel in prerojen!

Prizor tam v sobi ga je razvedril.
Ob klopi, pred podobo Majke Božje
Kleči na tleh pobožno sin njegov,
Lep dečko, ki je vzrastel mnogo od takrat,
In poleg njega ona, obdolženka.
Z rokami sklenjenimi molita
Pol tiho: »Za očeta, Oče naš . . .
Da Bog bi zdravja dal mu, in da skoro
Prišel domov bi srečno in veselo!« —

Laščan.

Narodna pesem.

Kaj pravite, kaj pravite,
Hudobni vi ljudje,
Da dragi moj, da ljubi moj
Ne mara več za-me?

Saj to ni res, saj to ni res,
Prav nič ne veste vi!
In sproti le izmišljate
Vi puste si laži.

Da, pač ga ne poznate še,
Kak ljubi me zvesto,
In vaša laž, le pomnite,
Očita skoraj bo . . .

Aleksandrov.

38*

Prepričanja svojega nimaš —
Kaj ne da? — če z njim govoriš;
Pred pragom že misli vse svoje
In glavo ti svojo pustiš.

In bližnjike svoje ovajaš
In padiši črniš ljudi ...
In bakšiš — to veš pač! — ta včasih
Pri dvornikih čuda stori!« ...

Ugasnil je Mustafa čibuk.
Le gledal in gledal je v me,
Poslušal z vsem truplom me svojim ...
In rekel besede mi te:

»Ničesar, veš, nisem bil storil,
Kar ti si me vprašal sedaj ...
In misliš in misliš ... naj skusim?
Po tebi ravnal bi se naj?

Zdaj vem, o pobratim Pavliha,
Zakaj brez redov sem doslej!
Ah, vem, vem, kako mi živeti
Bi pametno bilo poslej ...«

Pa sva se razstala v kavarni.
Bila je že zdavnaj polnoč ...
Črez leta tri šele priromal
Jaz v Stambul sem lepi drugoč.

In prvi, ki srečam ga — on je!
Šejh Mustafa, znanec je moj!
Zlat red se mu bliska na prsih ...
In sam mi ga kaže z rokoj:

»Dosegel sem! Vidiš-li tu-le?
V preteku teh kratkih treh let!
O, hvala ti srčna, Pavliha,
Za dobri in modri tvoj svet!

In plemič sem tudi zdaj, plemič!
Moj ljubi, to nekaj velja!
Povišan nad maso plebejsko ...
Tako me rad sultan ima!«

In segel je srečnik mi v roke,
Jih stiskal in stresal vesel;
Poljubil mi lice in usta,
Navdušeno me je objel ...

»Vse storil si, kar sem ti rekel?« —
»Vse storil natanko! ... Seve!« —
»Čestitam!« ... In šel je šejh dalje
Po cesti ponosne glave.

A. Aškerc.

Iz vsakdanjosti.

V.

Jesenska noč! Gost, droben dež mršči
Iz sivega, meglenega ozračja.
Na ulicah je temno, kakor v rogu;
Saj redkoma nastavljene svetilke
Ne morejo prodreti te megle.
Tišino nočno včasih zmotijo
Čuvaja javnega miru koraki,
Ki trati čas, zaviti v debelo suknjo.
A čuti je i urnejših korakov:

Kavarno tam ostavlja zapoznelec,
Zavžival tam je običajno kavo,
Kak fin liker morda, pa slivovico;
Pred spanjem dober je požirek tak. —

Na ulico, pred žganjepivnico,
Postavile so krepke baš roke
Še mladega, zabuhlega pijanca,
Tako pa vrata zopet so zaprli . . .
Kolnoč se guga nekaj časa tam,
Potem pa krene dalje . . .

Kam? Domov?

Naj gre-li tja, kjer strada bolna žena?
In kjer mole otroci gladni roke!
Domov pa ne, za ves svet ne! Kako
Bi mogel zreti te prizore z nova,
Katerim komaj je stoprav ušel!
Priatelj zvest, iz prejšnjih, boljših dni
Posodil mu je danes nekaj novcev,
Da z njimi bi pomogel deci svoji;
Dokler spet kje ne pridobi si službe . . .
Med potom pa oglasil se je tu,
Da bi pač en požirek ga izpil
In malo z njim potešil svojo vest . . .

Naprej po trotoarju kolovrati,
Tja proti mostu, a čuvaj za njim. —
Opre se na ograjo tam železno,
Da bi počil. — Premišlja, kam bi krenil.
Pred duhom pa mu plove ves prizor,
Ki ga je gledal tam v domači sobi:
Vsa revščina . . . pomanjkanje in glad . . .
Narašča v bolni duši mu obup . . .
Pod mostom pa skrivnostno žubori
Globoka, lena reka. Val na val
Se zgrinja . . . čudne pesmice šume . . .
Kako to kliče, mika, vabi dolj,
A on na mostu razumeje to.
In že se dviga tja čez priroč mostni,
Vsak hip bo tam . . . Zaplete se mu noga.

Tedaj začuti pa na rami roko,
In krepek mož ga neprijazno stresne:
»Kaj vraga, zdaj se pojdeš kopat mar?
Par mesecev te preskrbe, ha, ha!«
Krepkeje prime ga in žene s sabo . . .

Laščan.

46*